

злочинності із залученням фахівців з інших оперативних підрозділів Національної поліції, СБУ тощо.

Підсумовуючи, слід зазначити, що це питання сьогодні є складним та потребує додаткового вивчення та наукової обґрунтованості.

1. Наказ Національної поліції України від 17.11.2015 № 95 «Про затвердження Положення про Департамент протидії наркозлочинності Національної поліції України» (втратив чинність).

2. Наказ Департаменту протидії наркозлочинності Національної поліції України від 28.12.2015 № 6 «Про затвердження Положень про управління Департаменту протидії наркозлочинності Національної поліції» (втратив чинність).

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 981 «Про ліквідацію територіального органу Національної поліції».

4. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII (із змінами, внесеними згідно із Законом № 1394-VIII від 31 травня 2016 року).

Покайчук Віталій Ярославович
доцент кафедри тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПРИСТРОЇВ ДЛЯ ВІДСТРІЛУ ПАТРОНІВ, СПОРЯДЖЕНИХ ГУМОВИМИ ЧИ АНАЛОГІЧНИМИ ЗА СВОЇМИ ВЛАСТИВОСТЯМИ МЕТАЛЬНИМИ СНАРЯДАМИ НЕСМЕРТЕЛЬНОЇ ДІЇ

Згідно з Конституцією України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1, ст. 3].

У свою чергу, державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову [1, ст. 6].

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [1, ст. 19].

Кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей [1, ст. 68].

Національна поліція України, як центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [2, ч. 1 ст. 1], у своїй діяльності керується Конституцією України, міжнародними

договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Законом України «Про національну поліцію» та іншими законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами [2, ст. 3].

Під час виконання завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією України та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації.

Обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції.

Здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування [2, чч. 1–3 ст. 7].

Поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України [2, ч. 1 ст. 8].

Кожен поліцейський зобов'язаний: неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського; професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва; поважати і не порушувати прав і свобод людини [2, пп. 1, 2, 3 ч. 1 ст. 18].

Для забезпечення публічної безпеки і порядку поліцейський має право застосовувати спеціальні засоби, передбачені Законом України «Про Національну поліцію» [2, ч. 1 ст. 45], тільки у разі, якщо він пройшов відповідну спеціальну підготовку [2, ч. 2 ст. 45].

Відповідно до загальних вимог застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, останні застосовуються для:

- захисту від нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;
- відбиття збройного нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також для звільнення їх у разі захоплення;
- затримання особи, яка підозрюється у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;
- затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається втекти з-під варти;
- затримання озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;
- подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил;

- знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;
- припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;
- відбиття групового нападу, що загрожує життю чи здоров'ю людей [2, п. 10 ч. 3 ст. 45].

Під проходженням відповідної спеціальної підготовки поліцейським, у розрізі застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, слід розуміти вивчення навчальних дисциплін: тактична підготовка – комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику; вогнева підготовка – комплекс заходів, спрямований на вивчення поліцейським основ стрільби з вогнепальної зброї, правомірного її застосування (використання) та вдосконалення навичок безпечного поводження з нею, швидкісної та влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях, з різних положень, в обмежений час, в русі тощо [3, п. 6 р. 1] під час професійного навчання в рамках первинної професійної підготовки поліцейських, які вперше прийняті на службу в поліцію, та підготовки поліцейських у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських.

У практиці оперативно-службової та службово-бойової діяльності Національної поліції повсякденно виникають питання щодо правомірності застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, придбаних на загальних підставах за власний рахунок.

Відповідно до норм Закону України «Про Національну поліцію», поліцейські, а також особи, звільнені зі служби в поліції на підставі п. 1 (у зв'язку із закінченням строку контракту); п. 4 (у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів); п. 7 (за власним бажанням); п. 8 (у зв'язку з переходом у встановленому порядку на роботу до інших міністерств і відомств (організацій) ч. 1 ст. 77 [2, пп. 1. 4, 7, 8 ч. 1 ст. 77], для забезпечення власної безпеки мають право придбавати у власність пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, використовуючи їх виключно з підстав, передбачених Законом України «Про Національну поліцію».

Умови та порядок придбання зазначеними особами таких спеціальних засобів визначає Міністерство внутрішніх справ України.

Згідно з Інструкцією про умови та порядок придбання, зберігання, обліку, використання та застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів поліцейськими, особи, звільнені зі служби в поліції, а також колишні працівники міліції для забезпечення власної безпеки мають право придбавати у власність зазначені пристрої [4, п. 3 р. 1]. Правовою основою для використання та застосування при-

строїв поліцейськими, а також особами, звільненими зі служби, є Закон України «Про Національну поліцію» [4, п. 2 р. 1]. Виключні підстави використання пристроїв поліцейськими, а також особами, звільненими зі служби, визначено Законом України «Про Національну поліцію» [4, п. 4 р. 1].

Отже, поліцейські для забезпечення власної безпеки мають право придбавати у власність, застосовувати та використовувати пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, для забезпечення гарантій професійної діяльності, за умови проходження спеціальної підготовки під час професійного навчання на курсах первинної професійної підготовки чи підготовки у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання.

Під час повсякденної оперативно-службової чи службово-бойової діяльності поліцейські мають право застосовувати і використовувати зазначені пристрої виключно з підстав, передбачених Законом України «Про Національну поліцію».

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Про національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

3. Положення про організацію службової підготовки працівниками Національної поліції України, затверджене наказом МВС України від 26 січня 2016 року № 50.

4. Про затвердження Інструкції про умови та порядок придбання, зберігання, обліку, використання та застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів поліцейськими, особами, звільненими зі служби в поліції, а також колишніми працівниками міліції : наказ МВС України від 29 березня 2016 року № 223.

Санакоев Дмитро Борисович
доцент кафедри оперативно-розшукової
діяльності та спеціальної техніки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

РЕФОРМА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Реформа сектора правопорядку, передусім органів та підрозділів поліції, визнається світовою спільнотою як основоположний складник регулювання конфліктів. Важливу роль у забезпеченні сталого економічного, соціального та політичного розвитку здатна відігравати поліція, яку підтримує громада. Реформа поліції також може доповнювати та посилювати інші заходи у напрямку реформування сфери безпеки, верховенства права та належного врядування. Підхід, орієнтований на громаду, стосується і реформування поліції, і відновлення її репутації в очах громадськості [1, с. 3].

Із метою створення нового органу, здатного надавати правоохоронний